

**Уманський державний педагогічний університет
імені Павла Тичини
Факультет української філології
Кафедра української мови та методики її навчання**

**СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРНА МОВА
МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДО ЛАБОРАТОРНИХ РОБІТ ДЛЯ СТУДЕНТІВ-ФІЛОЛОГІВ**

**Умань
2017**

Методичні рекомендації до лабораторних робіт із сучасної української літературної мови обговорено на засіданні кафедри української мови та методики її навчання (протокол № 2 від 28 вересня 2017 року) та рекомендовано до друку вченою радою факультету української філології Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (протокол № 2 від 25 жовтня 2017 року)

Рецензенти:

Коломієць І. І., кандидат філологічних наук, доцент;

Комарова З. І., кандидат філологічних наук, доцент;

Розгон В. В., кандидат філологічних наук, доцент.

Сучасна українська літературна мова : методичні рекомендації до лабораторних робіт для студентів-філологів / уклад. **І. С. Гонца**. – Умань : ВПЦ «Візаві», 2017. – 56 с.

У методичних рекомендаціях до лабораторних робіт із сучасної української літературної мови для студентів-філологів денної та заочної форм навчання освітнього ступеня «бакалавр» спеціальності 014.01 Середня освіта. Українська мова і література запропоновано завдання до лабораторних робіт, необхідні для ґрунтовного вивчення дисципліни та фахової підготовки майбутніх учителів-філологів, список базової та допоміжної літератури, розподіл балів оцінювання успішності студентів.

Гонца І. С., 2017

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Словниковий склад (лексика) – особливий рівень у системі мови. Вивчення лексикології, фразеології, морфеміки, словотвору та морфології, що є складовими курсу “Сучасної української літературної мови”, посідає важливе місце в підготовці майбутніх фахівців – українських учителів-філологів. Вивчення зазначеного курсу дозволить студентам набути знань про специфіку лексико-семантичних ресурсів сучасної української літературної мови: системні відношення між ними, диференціацію словникового складу сучасної української мови, зміст і призначення лексикографічних джерел, морфемну та дериваційну структуру, граматичні категорії іменника.

Актуальність вивчення сучасної української літературної мови для фахівців гуманітарного профілю зумовлено тим, що всі види їхньої професійної діяльності передбачають глибокі знання мовної структури, її одиниць та їхнього функціонування.

Метою викладання навчальної дисципліни “Сучасна українська літературна мова. Лексикологія. Фразеологія. Лексикографія. Морфеміка. Словотвір. Іменник” є формування системного уявлення студентів про мову, про мовну особистість, її розвиток, про можливості та умови самовдосконалення. На основі теоретичних знань майбутні філологи, повинні оволодіти знаннями про словниковий склад (лексику) як особливий рівень у системі мови, про лексикологію як науку про словниковий склад мови, про підходи до опису слова в лексикології, про методи лексикології, а

також засвоїти знання про фразеологію, фразеологізми, їх схожість і відмінність від інших мовних одиниць, лексикографію.

Основними завданнями вивчення дисципліни є:

- засвоєння студентами інформації щодо сучасного стану науки про лексику, фразеологію, морфеміку та словотвір сучасної української літературної мови;
- набуття навичок застосування прийомів і методик лексикологічного, морфемного, дериваційного та морфологічного аналізів;
- підготовка студентів до розв'язання лінгводидактичних і дослідницьких завдань.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен **знати:**

- предмет, завдання й місце лексикології, фразеології, лексикографії та граматики серед інших мовознавчих дисциплін;
- головні ідеї провідних українських і зарубіжних лексикологів;
- аспекти й методи лінгводослідження;
- основні ознаки слова та складові лексичного значення;
- типи лексичних значень слів і системного групування лексики;
- диференціацію лексики української мови за різними ознаками;
- основи української фразеології, лексикографії та граматики.

вміти:

- аналізувати наукові праці з лексикології, фразеології, лексикографії та граматики;
- пояснювати лексичне значення слова і визначати семантичні компоненти (семи) в його структурі;
- визначати типи лексичних значень за різними ознаками;
- встановлювати парадигматичні та синтагматичні зв'язки слів;
- характеризувати лексику української мови за різними ознаками;
- виконувати лексикологічний, фразеологічний, морфемний, дериваційний та морфологічний аналізи.

ТЕМАТИКА ЛАБОРАТОРНИХ РОБІТ
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I.
УКРАЇНСЬКА ЛЕКСИКОЛОГІЯ ТА ФРАЗЕОЛОГІЯ

ЛАБОРАТОРНА РОБОТА № 1
ДИФЕРЕНЦІАЦІЯ ТА СИСТЕМНІСТЬ
УКРАЇНСЬКОЇ ЛЕКСИКИ

Мета: формувати вміння і навичок класифікувати системні зв'язки, відношення у лексичному й фразеологічному складі сучасної української мови шляхом виявлення відмінностей між різними видами переносних значень і парадигматичних відношень, самостійного добору необхідних ілюстрацій, збагачення лексичного запасу студентів, продукування їх комунікативних здібностей на лексичному рівні.

Завдання 1. Виберіть із тексту слова, вжиті:

- а) у прямому значенні;**
- б) у переносному значенні.**

Поясніть семантику слів, що мають переносне значення. визначте різновид перенесення (метафора, метонімія, синекдоха). Назвіть основу метафоричних та метонімічних перенесень.

Завдання 2. Доведіть, що подані слова можуть вступати в омонімічні відношення, увівши їх у речення. З'ясуйте їх тип (повні /часткові; омофони, омоформи, омографи).

Завдання 3. Запишіть синонімічні ряди. Визначте синонімічну домінанту. Вкажіть типи стосунків між членами синонімічних рядів (семантичні, стилістичні, семантико-стилістичні).

Завдання 4. З'ясуйте значення поданих слів-паронімів. Складіть із ними речення. Поясніть їх стилістичні особливості.

Завдання 5. З поданих контекстів випишіть лексеми, обмежені щодо вживання (діалектизми, професіоналізми, терміни, жаргонізми, арготизми). З'ясуйте їх значення та стилістичні особливості.

Завдання 6. До поданих нижче фразеологізмів доберіть синонімічні та антонімічні фразеологічні одиниці.

Варіант 1

1. У синьому небі я висіяв ліс, У синьому небі, любов моя люба, Я висіяв ліс із дубів і беріз, У синьому небі з берези і дуба. У синьому морі я висіяв сні, У синьому морі на синьому глеї Я висіяв сні із твоєї весни, У синьому морі з весни із твоєї (М. Вінграновський). Засліпили небо хмари, тоне сонечко в імлі (П. Грабовський).

2. Хрящ, потім, підніс, баки.

3. Блищали, світліли, світитися, сяяти, променіти, ясніти; чудернацький, дивний, чудний, дивовижний.

4. Утаємничений, таємничий; адресант, адресат.

5. Він плакав, мов дитина, а я успокоювала його...Бідний вуйко! Гостей у Івана повна хата, газди і газдині (О. Кобилянська). Верховній Раді України треба накладити мораторій на прийняту Європейську хартію регіональних мов і мов нацменшин для її детального опрацювання і приведення до умов функціонування на території України як унітарної держави (Газ.).

6. Вскочити в халепу; трохи не лусне.

Варіант 2

1. Була гроза, і грім гримів, Він так любив гриміти, Що аж тремтів, що аж горів На трави і на квіти. Грім жив у хмарі, і згори Він бачив, хто що хоче: Налив грозою грім яри, Умив озерам очі, А потім хмару опустил На сад наш на щасливий І натрусив зі сливи слив, Щоб легше було сливі (*М. Вінграновський*).

2. Чайка, роботи, просвіщати, груда.

3. Провидець, порок, провісник, віщун, ясновидець; нестямний, навіжений, навісний, шалений.

4. Говіркий, говірливий; усмішка, посмішка.

5. Тепер Іван був уже легінь, стрункий і міцний, як смерічка, мастив кучері маслом, носив широкий черес і пишну кресаню (*М. Коцюбинський*). І вже зовсім небагатьом відомо, що до послуг ентомологів мікроскопи і найскладніші прилади – новинки сучасної науки і техніки, їм допомагають авіація і флот, у своїй роботі ентомологи використовують новітні досягнення хімії і фізики, медицини й астрономії (*Ю. Дмитрів*).

6. Живіт присох до спини; вильнути наверх денцем.

Варіант 3

1. Виростеш ти, сину, вирушиш в дорогу, Виростуть з тобою приспані тривоги. У хмільні смеркання мавки чорноброві Ждатимуть твоєї ніжності й любові (*В. Симоненко*). Кучеряві діброви, смарагдові левади й змолоділі поля мліють від радісних барв великого свята природи (*М. Яненко*). Сіло сонце. Легенько тінь ночі упала на землю (*Панас Мирний*).

2. Губка, ізюм, п'яти, груба.

3. Плечистий, коренастий, жилавий, кремезний, дебелий, широкоплечий.

4. Вихідний, висхідний; авторитарний, авторитетний.

5. На ливарному дворі холов чавун попереднього топлення, рухався кран, канавники метушилися, домна гула рівним робочим голосом (*Ю. Яновський*). Стилістика вивчає стилістичну диференціацію мови, її функціональні стилі (*О. Пономарів*). Відбудуться лекції з древньоіндійської філософії, а також роздача халави (індійські солодоці) на халяву (*Газ.*).

6. Попастися чорту в зуби; як бодня.

Варіант 4

1. Ліс очерету хилиться п'яний, дивиться мрійно у воду. І в срібних одблисках надземної музики у небі журавлів далекий ключ пливе. О дзвоне крапель весняних, о брость, набрякла на деревах! Хіба ж не треба рук моїх для виросту садів вишневих? (*З тв. М. Рильського*). Задрижали зелені листки герані на вазонах (*І. Нечуй-Левицький*).

2. Шашка, глава, за дачу, сага.

3. Безвусий, ярий, молодистий, молодий, безбородий, жовторотий, юний.

4. Причинний, причиновий; вид, краєвид.

5. Десь курився синій димок до ватри (*М. Коцюбинський*). Наші вуличани, окрім хліборобства, ще мають і ремесло в руках: столярство, шевство, стельмахівство, бондарство і мірошництво

(*М. Стельмах*). Потім на викрадених лімузінах шикували “круті” чернівецькі хлопці (*Газ.*). Тут Явдоха мершій у жлукто і полізла... Наум став над Настею, вп’ять гірко заплакав тай кае... (*Кв.-Основ.*).

6. Попасту у павутину; вершкового зросту.

Варіант 5

1. Сонце вже добре перекинулося через обруч зеніту (*І. Вільде*). В далекому коліні річки, під крислатими вербами, тихо посувались за водою плоти (*М. Коцюбинський*). Іще б мені хоч раз відвідати поляну, де в травах гомонять дуби-богатири, де золото кульбаб надвечір гасне тьмяно і повагом пливе шуліка угорі (*М. Руденко*).

2. Ява, держава, гайка, ніс.

3. Сяк-так, паскудно, негаразд, недобре, неважно, погано, незадовільно, негоже, зле, жахливо, кепсько.

4. Авантурний, авантюристичний; приморозки, заморозки.

5. На сучасному етапі виділилася нова підгалузь чорної металургії – порошкова металургія, або металокераміка, яка дозволяє отримувати такі поєднання металів, які звичайним шляхом отримати неможливо (*3 книги*). Той, хто стверджує протилежне, блейфує (*Газет.*). Виглядали бузька ми на плеса бузькі, А до нас прилетів лелека. І тепер той гайстер – жаб’ячий гангстер – Ходить, як сажотрус. Сказано, чорногуз (*В. Стороженко*).

6. Вирватися з кігтів; верства келебердянська.

Варіант 6

1. Лиже полум'я жовте черево, Важкувато сопе димар, Галасує від болю дерево, Піднімаючись димом до хмар (*В. Симоненко*). В золотій смушевій шапці циган-вечір сходив з гір (*Олександр Олесь*). Несе Поділля в кошиках гриби (*Л. Костенко*). Крізь розчинені двері видно було, як зійшов на небо повний місяць (*Ю. Покальчук*).

2. Худий, дрік, на березі, прозорі.

3. Волочитися, мандрувати, бродити, кочувати, вештатися, тинятися, блукати, швендяти, шлятися, маятися, таскатися, бродяжити.

4. Поверховий, поверхневий; гривня, гривна.

5. Якраз прислали до нас у Дачний учинку молоду, щоб по-англійському шкетів мучила (*А. Крижанівський*). Дешевої “туфти” набагато більше, вона-то і становить найбільшу небезпеку (*Газ.*). Книговидавці “тусуються” у Франкфурті (*Газ.*). Скільки хороших людей сватались за тебе – розумних, і зажиточних, і чинних... Лучче посивію дівкою, як піду за таких женихів, які на мені сватались (*Котл.*).

6. Високо нести голову; тільки душа в тілі.

Варіант 7

1. Біг Івасик, немов на свято, І вибрикував, як лоша, І, напевне, була у п'ятах Пелюсткова його душа (*В. Симоненко*). Дні стоять погожі і привітні – Розтопилося б і серце кам'яне; Всі на вулицях –

немов знайомі, рідні, Лиш чомусь не впізнають мене
(*В. Симоненко*). Орел пливе у чистому небі (*О. Гончар*).

2. Ціп, двір, цеглина, жили.

3. Видимий, очевидний, явний, неприхований, відкритий;
прудкість, хуткість, швидкість, скорість, бистрота.

4. Вертикаль, вертикал; пам'ятка, пам'ятник.

5. Тобі залишається тільки підкоритися, бо ти тут уперше і
взагалі наймолодший, ти поміж ними шмаркач, бахур,
пацан...(*Ю. Андрухович*). Із точки зору цієї елементарності високі
слова про демократію й реформи та великі бабки “Газпрому” легко
вміщаються в одному флаконі (*Газ.*). Знов дзвінок, знов робітник
двигає повний кібель лепу до шахти і приносить новий, і знов,
копаючи, розмовляє сам із собою, наповнює глухе підземелля не
тільки стуком свого дзюбака, але також гомоном своїх слів
(*І. Франко*).

6. Валятися в ногах; мов з хреста знятий.

Варіант 8

1. Сміється сонце. Сміх пече в уста... Сміється пташка в
пташки на долоні. Сміється слава – очі поверта, Свої очища в
карому полоні. Сміється сміх. Горить на рукаві (*І. Драч*). Ходімо в
сад. Я покажу вам сад, де на колінах в яблуні спить вітер, а
згорблений чумацький небопад освітлює пахучі очі квітів
(*М. Вінграновський*).

2. Тюкати, підвал, з вати, літ.

3. Юнак, молодик, хлопець, легінь; кульгати, шкутильгати, кривуляти, дибати, шкандибати.

4. Жилий, житловий; буран, бурун.

5. Книговидавці “тусуються” у Франкфурті (*Газ.*). Тоже фраєр! – хитав він услід кожному (*В. Винниченко*). Електромагнітний кран бере із бункера до десяти тонн заліза одразу, підносить до мульд. Шихтовики сортують брухт, укладають у мульди (*М. Руденко*). Нині б для курортників таку лахву! підпере собі сонце, розлігся на пляжі, доки шкіра не зашкварчить (*Сочив.*).

6. Висохлий на тараню; прями очима.

Варіант 9

1. Мрійлива, розкішна верховинська весна квітла різноцвітними барвами, мов дитина, вбрана у чарівний вінок, з радості всміхалася, пишалася своєю красою (*Л. Дем'ян*). Усе місто з'їхалося на Зелену Горку, або в Золотий горішок, як звали кругом в околиці один з найлюбиміших Гамзою хуторів його безмірного маєтку (*Панас Мирний*).

2. Сталі, мила, боронити, убирати.

3. Розпадина, розколина, тріщина, щілина, шпара; стрілчастий, шпичастий, гострий, кінчастий, гострокінцевий.

4. Особовий, особистий; будівельний, будівничий.

5. Розсуваючи стебла високої кукурудзи, переступаючи через гарбузи, батько пішов у той бік, відкіль чути було гру. Сховавшись між соняхами, він легко впізнав у місячному світлі маленьку постать сина (*О. Донченко*). На ногах у більшості не було нічого,

тільки двоє чи троє були в постолах або цупких свинячих верзунах (*Чапл.*). Метри – це чіткі закономірності, яким підкоряється віршований ритм (*Газ.*).

6. Ні обійти ні об'їхати; входити в береги.

Варіант 10

1. До нього донісся оксамитовий голос найчарівнішої дівчини на світі. Мелодія пливла над сонними дахами, і дивно було чути її цієї темної ночі (*О. Донченко*). У полі спить зоря під колоском і сонно слуха думу колискову, і сонна тиша сонним язиком шепоче саду сиву колискову (*М. Вінграновський*). Натягне дощ свої осінні струни, Торкне ті струни пальчиком верба (*Л. Костенко*).

2. Дорогою, настав, атлас, гармонія.

3. Відвертий, щирий, щиросердний, чистосердний, нелукавий, прямий, прямодушний; попихати, штурхати, тручати, штовхати.

4. Духівництво, духовенство; натхнений, натхненний.

5. Коса довга, вузька, з вимоїнами. Взимку під час штормів косу цю й хвиля перехлюпне, а зараз вона суха, в сухих палаючих пісках, у колючій рослинності, у лементі птаства (*Гонч.*). Лукія виробляла бублики, а Каленик розкладав на веслі, щоб пізніше посадити в піч знов – позапикати їх та по загничувати (*Чапл.*). Мені було жаль дівчат – майже всі вони, зрізавшись, їхали додому з сльозами на очах. А Нінка хоч на словах і співчувала не удачницям, насправді раділа, що дівчата провалюються (*Збан.*).

6. Витати в емпіреях; кров з молоком.

Варіант 11

1. В золотій смушевій шапці циган-вечір сходив з гір (*Олександр Олесь*). Лиже полум'я жовте черево, Важкувато сопе димар, Галасує від болю дерево, Піднімаючись димом до хмар (*В. Симоненко*). І марили айстри в розкішнім півсні про трави шовкові, про сонячні дні, – і в мріях ввижалась їм казка ясна, де квіти не в'януть, де вічна весна (*А. Малишко*).

2. Шарувати, град, забіг, засипати.

3. Визублений, зазублений, щербатий, надколотий; сікти, шмагати, хльостати, періщити, лупцювати.

4. Звичайно, зазвичай; адаптація, адоптація.

5. Кожна нація, кожен народ, навіть кожна соціальна група має свої звичаї, що виробилися протягом багатьох століть. Народні звичаї охоплюють усі ділянки громадського, родинного і суспільного життя (*Ворон.*). Оподаль показалася якась жіноча постать, що йшла понад капустищами в їхньому напрямку, і Левко, повернувшись, пішов нагору (*Чапл.*). – Мамо, наш тато – йог? Звідкіля це ти взяв? – Та він же вчора казав, що дві пляшки горілки роздавив... І навіть рук не порізав (*Газ.*).

6. Витати в небесах; не показувати очей.

Варіант 12

1. Виростеш ти, сину, вирушиш в дорогу, Виростуть з тобою приспані тривоги. У хмільні смеркання мавки чорноброві Ждатимуть твоєї ніжності й любові (*В. Симоненко*). Кучеряві

діброви, смарагдові левади й змолоділі поля мліють від радісних барв великого свята природи (М. Яненко).

2. Безкраю, яр, чіп, висіли.

3. Щезати, губитися, пропадати, зникати, розпливатися; жорсткий, цупкий, шорсткий, шершавий, шерехатий.

4. Недоторканий, недоторканний; замерзнути, змерзнути.

5. Йшли піші, їхали кінні, повільно просувалися криті брезентом грузовики, заручені тягачі, завиваючи так, що здавалося, їхні мотори от-от вибухнуть і розлетяться на друзки, волочили гармати всіляких калібрів (Гурін.). І готового одягу справили: лінтваревий кожух, юхтові чоботи, штани з синього сукна, смушеву шапку (Чапл.). Якщо не буде вжито запобіжних заходів, якщо не будуть прийняті закони, про які ми вже говорили, якщо уряд шукатиме міфічних ворогів, не помічаючи реального внутрішнього ворога – диктатури пахана, то економіка, влада і злочинність зімкнуться (Газ.).

6. Спуститися з неба на землю; виходець з того світу.

Варіант 13

1. Поорані віком смагляві лица: Горпини і Теклі, Тетяни і Ганни – Сар'яни в хустках, Ван-Гоги в спідницях, Кричевські з порепаними ногами (І. Драч). Цибуля спала, осяяна глухим світлом місяця, спала тим глибоким передранішнім сном, міцнішим за який може бути лише сама смерть (Є. Гуцало).

2. Гриф, до саду, поле, ярий.

3. Ляцати, тьохкати, щебетати, джерготати, цвірінькати; штучний, вимушений, нещирий, роблений.

4. Удача, вдача; нездійснений, нездійснений.

5. Ми позамітали обрубки та ошурки з-під терпугів (у майстерні закружляв проти вікон блискучий металевий пилок); потім крутили бормашину, хто діставав до ручки; інші пробували обточувати на наждаку шматочки заліза (*Тют.*). А тітка Мотря, що біля дверей пекарнянських, вишкрябувала гострим черепком макітру, наче провірчувала черепок черепком, зауважила (*Чапл.*). Оце, думаю, клево! Годі сухмаї кусмарити, хоч ставлеників накурляю (*Хотк.*).

6. Вилетіти із сідла; братися за розум.

Варіант 14

1. Талого снігу платочки сивенькії, Дощик срібненький, холодний вітрець, Проліски в рідній травиці тоненькій, – Се була провесна, щастя вінець? (*Леся Українка*). Флегматично зима тротуаром поскрипує, Фантастичні плете казки, Позіхає десь під білою липою, На шибки покладе мазки (*В. Симоненко*).

2. Діти, газ, радій, сонце.

3. Удаватися, фортунити, вестися, везти, таланити, щастити; гудіння, стугоніння, стукіт, гуркіт, шум.

4. Гранатний, гранатовий; індійці, індіанці.

5. Основними діючими речовинами трави горицвіту весняного є: адонітоксин, цимарин, сапоніни, адомідозид, адонідолова кислота (*Мамч.*). Та ще й піч, цегляна споруда, обсипана сивим

попелом, замостила собою більш, як півльоху, – на заваді була (*Чапл.*). Я один журнальчик роздобув не наш, «Плебей» називається, то їхні місісіпочки проти нашої училки як кози. Хлопці біля неї закрутилися, як мишва на торшері (*Криж.*).

6. Грати дурня; міряти на свій аршин.

Варіант 15

1. Красива осінь вишиває клени Червоним, жовтим, срібним, золотим. А листя просить: – Виший нас зеленим! Ми ще побудем, ще не облетим (*Л. Костенко*). Де вітер заплітав березам коси І цілував в розтулені вуста. (О спогади терпкі і непотрібні Про ті роки жорстокі і безхлібні!) (*Ю. Клен*).

2. До купи, ужиті (заходи), замок, китайка.

3. Повідомлення, звістка, вість, інформація, поголоска, повістка, оповіщення, реферат, доповідь, рапорт, депеша, бюлетень.

4. Компанія, кампанія; абстракція, абстрактність.

5. Майстер дістав зі своєї тумбочки жерстяну викройку, наклав її на лист заліза, що ми виправили з гільз, і обвів кругом тоненьким шильцем (*Тютюнник*). До куреня зайшов військовий шапар Олекса Кобеняк і сказав, що він уже відіслав «Грицькові нечесі» дванадцятку дерев'яних козацьких ложок, вербові ваганки і стябло (*Чапл.*). Вам би їхать. А то як залє, то з тим мациклетом до заморозків будете тут сидіти (*Дудар*).

6. Не бачити смаленого вовка; брати на буксир.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II.
МОРФЕМІКА ТА ДЕРИВАЦІЯ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ
ЛІТЕРАТУРНОЇ МОВИ

ЛАБОРАТОРНА РОБОТА № 2
МОРФЕМНИЙ ТА ДЕРИВАЦІЙНИЙ АНАЛІЗ СЛІВ

Мета: Формувати вміння розпізнавати омонімічні, синонімічні, антонімічні морфеми; з'ясувати основні зміни в морфемній структурі слова, основні завдання та принципи морфемного й словотвірного розборів слів; удосконалювати навички визначати морфологічний тип основи слова, знаходити твірну основу, складати словотвірні ланцюжки, а також уводити слова до словотвірного типу та встановлювати їх словотвірне значення; виховувати інтерес до лінгвістичних явищ.

Завдання 1. Поділіть слова на морфеми та охарактеризуйте їх.

Завдання 2. З'ясуйте, чи правильно зроблено морфемний аналіз усіх поданих слів? Випишіть слова з огріхами, правильно поділивши їх на морфеми.

Завдання 3. Доберіть і запишіть слова за схемами. Позначте в них вказані морфеми.

Завдання 4. Визначте спосіб творення слів, записавши твірне слово до заданого похідного.

Завдання 5. Укладіть словотвірне гніздо із зазначеними опорними словами.

Завдання 6. Чи можна об'єднати подані слова в один словотвірний тип? Прокоментуйте свою відповідь.

Варіант 1

1. Сузір'я, приземлення, зайнятий, постинати, під'їжджатиме, бігом (ім.), найдавніший, фізико-математичний, безвідносний, процвітайте, заочник, внутрішній, тричі, щиросердно, привіт, задумалась.

2. Впів/голос/а, в/пуст/и/ти, в/ступн/ий, в/тр/и/дорог/а, вудк/а, в/часн/ий, гада/ти, газ/о/об/мін, галич/анк/а, гань/б/и/ти, гас/и/ль/н/ик, гео/сфер/а, ги/ди/ти/ся, гідр/о/споруд/а, гіпс/ов/ий.

3. Префікс, корінь, суфікс, закінчення; префікс, корінь, суфікс; корінь, інтерфікс, корінь, суфікс, суфікс, закінчення.

4. Сивина, придавити, прикордонний, подих, семикласник, щедро, вагон-ресторан, помалу, крикнути, подробиця, коренеплід, міськком, черговий, гніздо (кулеметне), перекотиполе, БАМ.

5. Ходити, голос.

6. Степовик, фронтовик, передовик, лісовик, кадровик.

Варіант 2

1. Відійти, завидна, працюватимеш, визнають, нерішучість, прилиньте, супутники, одноденний, одягатися, душно, внічю, дружба, зернистий, перепідготовка, навчається, приходять.

2. Глибок/ий, глух/уват/ий, годин/ник/ар, голос/н/іша/ти, гончар/юва/ти, горох/ов/ий, гостр/ув/ат/ий, граф/ин/я, гріт/ий, груд/и/н/а, гуд/і/ти, густ/от/а, давн/ісіньк/о, дах/ов/ий, дв/огод/ин/н/ий, дев'ят/ер/о.

3. Корінь, суфікс, закінчення; префікс, корінь, суфікс, суфікс; корінь, інтерфікс, корінь, суфікс, закінчення.

4. Веслувати, відпроситися, нахлібник, переїзд, радо, століття, безглуздий, потроху, мужність, безпощадний, плач, сінокос, автобаза, вартовий, Непийвода, надія.

5. Бігти, мова.

6. Завойовник, ремонтник, загарбник, збірник, захисник.

Варіант 3

1. Віддалений, швидкісник, обзивайтеся, неможливість, приходитиму, далеко, припинятися, вести, шістдесяти, ірраціональний, найтонший, відомість, побажання, стислий, шестиденка, зазначимо.

2. Демонстр/ува/нн/я, держ/позик/а, десят/к/а, дзвон/ич/ок, дикт/ув/ат/и, диск/ува/ти, ді/бр/ан/ий, діл/е/н/ий, добр/о/дій, довг/уват/ий, до/гр/ан/ий, до/кид/а/ти, до/літ/а/ти, домот/ува/ти, до/повн/я/ти, матер/ин.

3. Префікс, корінь, суфікс, закінчення; префікс, префікс, префікс, корінь, закінчення; корінь, інтерфікс, корінь, суфікс.

4. Безсумнівно, правдивий, співдоповідь, неробство, здуру, автотранспорт, вчитатися, почин, фронтовик, рагс, гордитися, свят-вечір, корінь (слова), утридорога, шістсот, Лозова (станція).

5. Ділити, час.

6. Спостерігач, обвинувач, перекладач, бородач, завідувач, викладач.

Варіант 4

1. Акліматизація, виборець, поклонився, перегороджую, загинути, беззастережно, перечитуватимете, пригадайте, бездушний, узбережжя, червонопрапорний, вихоплений, пожовкле, сутінки, Київщина.

2. До/сих/а/ти, до/сяж/н/ість, до/шлюб/ний, дрібн/еньк/ий, друж/е/люб/н/ий, дун/у/ти, екран/ува/ти, жад/об/а, жарт/ів/лив/ий, жив/иц/я, жи/тт/є/пис, за/безпеч/е/н/ість, за/брак/ов/ан/ий, за/вер/ну/ти, за/вмер/ти, за/гальм/ува/ти.

3. Префікс, префікс, префікс, корінь, суфікс, суфікс; префікс, корінь, суфікс, суфікс; корінь, інтерфікс, корінь, суфікс, закінчення.

4. Геройський, названий, безробіття, блакить, по-пустому, читачка, перегрів (дієслово), інженерно-технічний, начдив, княжий, брататися, аеросани, Роздільна (станція), хтозна-що, Жовтень, беззубий.

5. Писати, ліс.

6. Прохач, відвідувач, втікач, копач, читач, силач.

Варіант 5

1. Нестримно, безтурботний, познайомитися, переріжте, відповідатиму, передбачливий, доччин, харків'янин, засумувала, зерноочисний, зазнаєшся, довжина, приміщення, паросток, змарнілий.

2. За/гін/н/ий, за/гра/ва/ти, за/дат/и, за/крит/ий, за/дощ/и/ти, за/зн/а/н/ий, за/кваш/ува/ти, за/колис/а/ти, за/кут/ок, за/ліч/ува/ти,

за/мереж/ан/ий, за/мерзл/ий, за/мовч/ува/ти, за/не/пада/ти,
за/пал/юва/льн/ий, пере/сел/е/н/ий.

3. Префікс, корінь, суфікс, суфікс; префікс, корінь, суфікс,
закінчення; корінь, інтерфікс, корінь, закінчення.

4. Торішній, сутінь, безжурний, вимір, гідростанція, полтавець,
все-таки, листуватися, безбородий, зрідка, братовб, виправдати,
бракороб, фотоальбом, Нетудивітер, Грозний (місто), мопед.

5. Рости, сон.

6. Вапняр, вугляр, газетяр, пісняр, каменяр, ювіляр.

Варіант 6

1. Непереможна, підживлювати, дружба, метро, сумно, замовте,
від'їжджатимуть, холодильник, мітла, прогресивний, проспав,
киянка, в'ється, загуло, знайомство, подумавши, синьоокий.

2. Зляк/а/н/ість, з/міцн/і/л/ий, знав/ець, з/нес/ен/н/я,
з/образ/и/ти, з/ор/ан/ий, зсох/ну/ти/ся, з/чавл/ен/ий, ізюм/инк/а,
ім/порт/ува/ти, інд/о/європ/ей/ськ/ий, ігр/ов/ий, з/ми/т/ий,
інститут/ськ/ий, ін/тур/ист/ськ/ий, існ/ува/нн/я.

3. Корінь, інтерфікс, корінь, суфікс, закінчення; корінь, суфікс,
закінчення; префікс, корінь, суфікс, закінчення.

4. Десяток, знесилити, обніжок, часто-густо, РАТАУ,
пересвистуватися, прогул, зеленіти, досвітній, порівну, плата,
тілогрійка, агітбригада, гуляйполе, командуючий, затінок, ООН.

5. Падати, рука.

6. Кларнетист, домрист, гітарист, бандурист, пейзажист.

Варіант 7

1. Завершення, підтримувати, умивайся, переписуватиму, їм (від *їсти*), по-дружньому, схованка, перемалював, дисциплінований, розвивається, приазовський, підтримка, соломорізка, по-нашому, прийдеш, ноженята.

2. Їда/льн/я, йод/ист/ий, кабельн/ий, кадр/ов/ий, кальк/ува/ти, канон/ічн/ий, кар/а/тель, карт/к/ов/ий, кат/ов/а/н/ий, квапи/ти, кедр/ов/ий, кис/н/у/ти, кінн/ий, тел/я/т/ин/а, кліт/ч/аст/ий, книжк/ов/ий.

3. Корінь, суфікс, суфікс, закінчення; префікс, корінь, суфікс, закінчення; корінь, інтерфікс, корінь, суфікс, закінчення.

4. Голосувати, провесна, настільний, нечисть, замінник, переморгуватися, весело, прикуску, безробітний, перекур, новорічний, нарсуд, педучилище, Мирний (селище), мати-й-мачуха, Любов (ім'я).

5. Берегти, сніг.

6. Занепад, вихід, біг, збір, злість, зліт, відтиск.

Варіант 8

1. Безкорисливість, непокоїтися, миється, верхи, розумітимеш, роззути, суспільство, Донеччина, посаджений, запізнілий, посилаючи, завдання, прибережний, лісопарк, високо.

2. Куб/ов/ий, культ/похід, кух/о/вар, лад/и/ти, лас/ощ/і, лег/ень/к/ий, лекс/ик/он, по/лин/ял/ий, об/лиц/юв/а/ти, лік/ува/нн/я, ліс/о/парк, лічб/а, лоп/ну/ти, купи/ти, люд/ськ/ий, люд/я/н/ий.

3. Префікс, корінь, суфікс, суфікс, закінчення; корінь, суфікс, суфікс, закінчення; префікс, корінь, суфікс, суфікс.

4. Виконавець, міжрайонний, безталанний, дозватися, виставка-ярмарок, злива, по-доброму, пастух, підмосковний, прогул, райліспромгосп, далекозорий, універмаг, Убийвовк, піонер, “Відважний” (крейсер).

5. Білий, хмара.

6. Аптекарь, бібліотекар, буквар, шахтар, поштар, парламентар.

Варіант 9

1. Міжобласний, супутник, розтрусити, смійтеся, знатимете, заглибившись, боюсь, душно, розріджений, підлісся, зітхання, правобережжя, довести, нарікав, зустріли, листопрокатний, Маріїн.

2. Кос/ар/ськ/ий, кот/ищ/е, мед/о/збір, крам/ар/ств/о, крем/ов/ий, крим/ськ/ий, кріп/и/ти/ся, круж/к/а, між/обласн/ий, свіж/ень/к/ий, метало/різ, метуш/лив/ий, кругл/ісіньк/ий, мислив/ств/о, мін/яльн/ий, міц/н/іша/ти.

3. Корінь, суфікс, суфікс, закінчення; префікс, корінь, суфікс, суфікс, закінчення; префікс, корінь, суфікс.

4. Метушня, горицвіт, гул, хтозна-який, заручений, догола, золотий, зласкавитися, облдержадміністрація, стереокіно, Кліщ (прізвище), стрілянина, відважний, попрацювати, гаряче, вдумливий.

5. Везти, біда.

6. Змужнілий, зрозумілий, зруділий, зчорнілий, пожовтілий, спілий.

Варіант 10

1. Зріднитися, задумливо, провалля, п'ятьмастами, тягнутиметься, кроком (прислівник), міцнішати, застиглий, роздумуючи, вирушай, підстаркуватий, прізвисько, перекваліфікований, зсохлась, пиросос, імені.

2. Льон/ар/ство, маз/ан/к/а, мал/еч/а, мандр/івн/ик, марк/ува/льн/ий, машин/н/ий, медо/вар/інн/я, межирічч/я, на/бав/и/ти, на/біг/ан/ий, на/бух/ну/ти, на/вікон/ник, на/гад/ува/ти, на/готов/і, над/гор/і/л/ий, над/мір/н/ий.

3. Префікс, префікс, корінь, суфікс, закінчення; корінь, суфікс, суфікс, закінчення; корінь, інтерфікс, корінь, суфікс, закінчення.

4. Сосняк, висидіти, прикордонний, недолік, самовар, гніздитися, собачий, порізно, щораз, начдив, неп, добривечір, вирішальний, Пройдиволя, братова, по-нашому, замітник.

5. Думати, борода.

6. Зсипаний, посватаний, подвійний, пофарбований, посіяний, порятований.

Варіант 11

1. Надпотужність, недовиконання, зробімо, дотримуватись, тричі, воячина, вогнетривка, зустрівшись, життєвий, підскочив, дізналися, насадження, четверо, їхній, обводнення, слив.

2. Над/сих/а/ти, на/зв/а, на/кач/ува/нн/я, на/коп/ан/ий, на/лив/к/а, на/міш/ан/ий, на/пал/юва/ти, напів/леж/ач/ий, на/плес/ти, на/шум/іл/ий, неб/о/схил, не/вихід, нев/раз/лив/ість, ви/пуск, піч/к/а, не/дуж/ий, уч/и/т/ель.

3. Префікс, корінь, закінчення; префікс, корінь, інтерфікс, корінь, закінчення; корінь, суфікс, суфікс.

4. Одиниця, додому, безвольний, живцем, розпогодитися, обезсилити, нечисть, босоніж, зарплата, Дніпрогес, Тягнирядно, прогресивний, незліченні, Надія, недавно, заступник.

5. Лити, брат.

6. Жнець, творець, співець, борець, сміливець, стрілець.

Варіант 12

1. Тягнутиметься, перерозподіл, накреслив, слабосилля, безмежно, нахилившись, якнайважливіша, по-доброму, узвичаєний, презирство, прохоплювалось, вимощений, випробуваний, наївся, споглядати, вікон.

2. В/груз/ну/ти, не/при/віт/н/ий, вен/оз/ний, верх/івк/а, вечір/н/ій, вибій/н/ий, ви/вес/ти, без/слідн/ий, берег/ов/ий, бинт/ува/нн/я, біл/изн/а, біл/яст/ий, бой/ов/ик, благо/род/н/ий, блок/ува/ль/н/ий, босо/ног/ий.

3. Префікс, корінь, закінчення; корінь, інтерфікс, корінь, суфікс; префікс, корінь, суфікс, суфікс, закінчення.

4. Сибіряк, недопильнувати, нарукавник, дотик, животворний, стінгазета, так-сяк, як-небудь, ТАРС, дурисвіт, Нетудихата, молекулярний, минуле, піднебесний, сторчаком, читанка.

5. Літати, вантаж.

6. Горошина, картоплина, зернина, квасолина, капустана, городина.

Варіант 13

1. Прекрасний, залучити, провалився, запізнення, запобігання, приземкуватий, присвітити, адаптований, зброшурувати, пастеризований, розрекламувати, реконструкція, безпомилково, ситро, народногосподарський, перемигши, лісів.

2. Від/сорт/ов/а/н/ий, від/пли/в, від/чали/ти, від/шум/і/ти, вільх/ов/ий, вістк/а, вкунт/а/ти, в/міст/и/ти, внуч/к/а, вод/о/лій, воз/інн/я, воль/ов/ий, воск/ува/ти, віщ/унк/а, в/пів/оберта, в/різно/біч.

3. Префікс, корінь, суфікс; корінь, інтерфікс, корінь, закінчення; префікс, корінь, суфікс, суфікс, закінчення.

4. Фронтний, безсилля, лишайник, безвість, помаранчеві, привід, бездомний, мовознавство, СОТ, міськрада, перекотиполе, копіювальний, операційна, прошарок, назирці, колоситися, мукати.

5. Зелений, вечір.

6. Подив, поділ, показ, поспіх, постриг, посуха.

Варіант 14

1. Накришено, просочитися, збирайся, відповідатимеш, передумали, утруднення, вказівка, відробіток, зрозумівши, білосніжний, відпочиває, спалахнула, кенгуру, випишіть, хтось, по-латині, піднести, казок.

2. Ви/пряг/ти, ви/руб/ан/ий, ви/січ/к/а, ви/суш/ув/а/ти, ви/трим/к/а, ви/ход/ець, ви/ши/ти, вівчар/ик, електр/о/з/вар/юва/нн/я, від/грим/іл/ий, від/звіт/ув/ат/и,

від/людь/к/о, від/корк/ува/ти, від/мот/уват/и, від/повз/а/ти,
від/різ/ан/ий.

3. Корінь, суфікс, суфікс; префікс, корінь, суфікс, закінчення;
корінь, інтерфікс, корінь, суфікс, закінчення.

4. Передовик, пасинок, помірний, прогул гідролізуватися,
гуртожиток, ранувато, перебіжчик, МК, Тягнирядно, вожатий,
протипожежний, промовець, здрібнілість, підліток, фотолюбитель.

5. Мити, гора.

6. Знесилити, знебарвити, знешкодити, знежирити, знеславити,
знервувати.

Варіант 15

1. Життєрадісний, внизу, шосейка, прийшов-таки, скажи-но,
відповідь, намальований, перевиконали, утворить, зрозумівши,
прадідівський, перепис, перемог, випадково, нарешті, вивчатиму,
синьо, книжок.

2. В/род/лив/ий, ляк/лив/ий, вс/е/світ, в/тиск/ува/ти,
в/тяг/н/ут/ий, вуз/ень/к/ий, газет/н/ий, газ/ува/ти, стеж/ин/а,
не/с/терп/н/ість, герой/ськ/ий, а/мораль/н/ий, в'я/л/і/сть, в/чин/ок,
глин/я/н/ий, у/гно/єн/ий.

3. Корінь, суфікс; префікс, корінь, закінчення; префікс, корінь,
інтерфікс, корінь, закінчення.

4. Проміжок, охолоджувати, відтиск, засніжитися, профзбори,
тайком, Перебийніс, возний, вартовий, привласнювач, театральний,
сирник, по-чесному, позазаконний, Любов, "Волга", мотоспорт.

5. Пекти, мороз.

6. Гордощі, хитрощі, радощі, веселощі, грубощі, солодощі.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ III. ІМЕННИК ЯК ЧАСТИНА МОВИ

ЛАБОРАТОРНА РОБОТА № 3

ІМЕННИК

Мета: Засвоїти теоретичні відомості про іменник як самостійну частину мови (лексико-семантичні, граматичні та синтаксичні особливості); формувати вміння і навички визначати й характеризувати лексико-граматичні категорії іменника, вияви його системних відношень, удосконалювати культуру мовлення на лексичному рівні.

Завдання 1. Утворіть форми знахідного відмінка однини і множини від поданих іменників. З'ясуйте належність іменник до категорії істот чи неістот.

Завдання 2. Запишіть подані іменники у формі кличного відмінка.

Завдання 3. Визначте відміну поданих іменників. У межах першої та другої відмін – тверду, м'яку та мішану групи.

Завдання 4. Утворіть від поданих іменників форми родового відмінка однини. Поясніть вибір флексії.

Завдання 5. Зробіть повний морфологічний аналіз підкреслених іменників за схемою:

1. Слово, яке аналізується. 2. Початкова форма. 3. Лексико-семантичні категорії : а) власна чи загальна назва; б) з конкретним чи абстрактним значенням; в) назва істоти чи неістоти; г) збірний; ґ) речовинний. 4. Граматичні категорії: а) рід; б) число; в) відмінок. 5. Відміна. 6. Група. 7. Спосіб словотворення. 8. Правопис.

Варіант 1

1. Валет, винищувач, дух, мікроб, народ.

2. Хлопець, школяр, брат, братик, читач, Іван Іванович, Іванко, Івась, швець, дощик, вітер, гай, книгар, майстер, бригадир.

3. Призьба, братова, пропажа, ведмежа, передача, козача, площа, коліща, криниця, гільдія, сваволя, безволля, продаж, одіж, одежа, крайнебо, знайко, жало, дотеп, неп, іспит, в'язень, зелень, безмежжя, хмиз, хмиззя, обличчя, безстрашшя, страх, лиття, поле, придане, море, кошеня, хабар, сталевар, лихвар, товар, дар, верлібр, зубр, фантазер, характер, транспортир, візир, набір, звір, літератор, повтор, метр, качур, щур, бордюр, циркуляр, бджоляр, столяр.

4. Школяр, студент, Мороз (чоловіче прізвище), мороз, вальс, клен, кипарис, апельсин, аркуш, диван, омлет, Донецьк, Париж, Мюнхен, Сибір, Алтай, Донбас, Дон, Дунай, Дністер, кілограм, дециметр, гектар, понеділок, квітень, день, долар, шилінг, мерседес, поршень, двигун, атом, електрон, нейтрон, радіус, овал, ситець, азот.

5. Піти лишень подивиться До царя в палати, Що там робиться, – приходжу: Старшина пузата, Стоїть рядом: сопе, хропе, Та понадувалось, Як індики, і на двері Косо поглядало (Т. Шевченко). Я її годую, я зодягаю, я її на світі держу, а воно, ледащо, мені робити не хоче! (Марко Вовчок).

Варіант 2

1. Ембріон, ідол, козир, розвідник, полк.

2. Слухач, лікар, батько, тато, татко, Сергій Сергійович, Сергійко, кравець, небіж, кінь, голуб, Дніпро, друкар, пан, командир.

3. Діброва, жнива, мережа, небожа, нестача, проща, вусища, мрійниця, мрія, півкуля, ося, екіпаж, подорож, морозиво, соловейко, лекало, харчо, штамп, іврит, кисень, плісень, лівобережжя, залізо, заліззя, патиччя, вись, повір'я, пиття, тире, лице, горе, ластовеня, ластовенятко, ластів'я, ластівка, узвар, бровар, варвар, кочегар, ледар, тембр, кентавр, тренажер, фужер, майстер, монастир, пластир, табір, жайвір, метеор, новатор, літр, мрамур, абажур, манікюр, перпендикуляр, пісняр, муляр.

4. Метал, гурт, народ, ансамбль, барвінок, любисток, агрус, вокзал, палац, храм, хлів, курінь, бліндаж, штаб, інститут, завод, майдан, луг, став, майданчик, рівчак, ставок, ураган, холод, жаль, біль, трепет, прогрес, експорт, біг, героїзм, абсолютизм, канон, аналіз, синтез, електроліз, сюжет, жанр, вірш.

5. Тяжко мені сиротою На сім світі жити: Свої люде – як чужії, Ні з ким говорити (*Т. Шевченко*). Дяка-запорожця вже в школі не було, прислано з города другого, Бугорського, молодого, більш ученого, але лютого, гірше звіра, і п'янюгу такого, якого, казали, світ не бачив (*С. Васильченко*).

Варіант 3

1. Ансамбль, бомбардувальник, гурт, двигун, двірник.

2. Молодець, учитель, учень, Петро Петрович, Петрик, Петрусь, дух, мудрець, корифей, веселун, кіт, Дунай, пан, диспетчер, проводир.

3. Влада, прибуда, хижа, княжа, малеча, груша, дзвіниця, колізія, гривня, серденья, серце, пасаж, тоннаж, тонна, жабо, лігво, парубійко, брязкало, брязкальце, ранчо, поступ, скит, гребінь, приязнь, збіжжя, галузка, галуззя, заріччя, безгрішшя, гріш, гроші, пір'я, відкриття, сонце, есе, зозуленя, зозуленятко, буквар, кіновар, бульвар, книгар, скипидар, шедевр, егер, бюргер, волонтер, пунктир, пухир, витвір, осокір, цукор, спецкор, спектр, лобур, контур, велюр, формуляр, човняр, маляр.

4. Сонет, ямб, баскетбол, теніс, футбол, вальс, твіст, живопліт, водопровід, світогляд, вигук, заспів, розгляд, науковець, Михайло, учитель, пісок, квас, Хотин, Львів, Донець, Одер, Сиваш, гвинт, олівець, комп'ютер, гектар, грам, процент, карбованець, цент, квадрат, сектор, ромб, відмінок, займенник, синтаксис, склад.

5. Народ мій є! Народ мій завжди буде! Ніхто не перекреслить мій народ! Пощезнуть всі перевертні й прибуди, І орди завойовників-заброд! (В. Симоненко). Літо збігло, як день, і з невлежаного туману вийшов синьоокий, золоточубий вересень (М. Стельмах).

Варіант 4

1. Бичок, змій, дракон, супутник, хор.

2. Добродій, Василь Васильович, Василько, доцент, доктор, професор, друг, власник, генерал, львів'янин, соловей, соловейко, різьбар, сват, пасажир.

3. Віскоза, ознака, загорожа, вельможа, втеча, пригорща, горща, учениця, флотилія, флот, печеня, індиченя, трикотаж, пілотаж, пілот, живо, жнива, дядько, рало, гето, олімп, атлет, січень, темінь, роздоріжжя, мотузка, мотуззя, ломаччя, бездушшя, душа, шиття, плоскогір'я, плече, кліше, каре, лисеня, лисенятко, антиквар, бідар, пекар, токар, санітар, коріандр, циліндр, гравер, сквер, ретушер, кумир, Псалтир, гарнір, коридор, ревізор, стовбур, штукатур, гіпюр, ювіляр, школяр.

4. Спосіб, пісок, квас, борщ, жасмин, очерет, щавель, колектив, клас, оркестр, комітет, клуб, радгосп, світ, степ, яр, жах, сум, розпач, Крим, Сахалін, Індостан, облік, запис, приклад, суходіл, водогін, лісостеп, хокей, фокстрот, роман. Роман, альманах, реалізм, ефект, іспит, протон.

5. Він причепив до свого бриля червоний з вологістю кетяг калини й нитку бабиного літа, заглянув до нашої школи, завзято вдарив у дзвін та й пішов поміж садами в степи крутити крила вітряків. Ні, це не дзвін, а мої надії безмежно запасмились наді мною і в мені (М. Стельмах).

Варіант 5

1. Колектив, бовдур, вимикач дуб, лист.

2. Пан, юнак, Юрій Юрійович, Юрко, Юрась, шанувальник, дід, дідусь, вовк, вовчик, стрілець, водій, воротар, пан, касир.

3. Похибка, сокира, стужа, паранджа, предтеча, пригорща, гуща, розумниця, лінія, кишень, мишень, муляж, крадіж, крадіжка, плетиво, стадо, батько, срібло, соло, накип, дереворит, мігрень, струмінь, підніжжя, гроза, передгроззя, десятиріччя, лопушшя, лопух, перемир'я, повноліття, віче, безе, каное, казкар, коментар, радар, дзвонар, гектар, магістер, бісер, продюсер, бригадир, пузир, хутір, кефір, собор, телевізор, снігур, гарнітур, алюр, маляр, картопляр, екземпляр, муляр, маляр, столяр.

4. Дар, вир, мир, млин, хлів, курінь, буряк, соняшник, гарбуз, каштан, евкаліпт, кріп, горобець, жук, мікроб, кашель, грип, нежить, ректор, заступник, секретар, олень, Донецьк, Дон, портфель, аркуш, бак, бульдозер, джип, електровоз, конус, круг, квадрат, відсоток, ар, міліметр, понеділок, липень, тиждень, гіпс.

5. Вони тепло вихоплюють мало на лебедині крила та й несуть через діброви, села, ріки до того казкового міста, де скільки хочеш читай книжок і вчися аж на вчителя (М. Стельмах). Були й такі, що допомагали випросити щось у товариша, налагодити стосунки після сварки, висміяти хвалька, дошкулити комусь (Б. Довженко).

Варіант 6

1. Вірус, екіпаж, кінь, пень, покійник.

2. Секретар, директор, сучасник, Данило Данилович, Данко, знавець, циган, гість, місяць, клієнт, автор, підліток, сват, міліціонер, пастир.

3. Дружба, зірвиголова, сторожа, замша, алича, шпала, вила, лисиця, лис, лика, лисеня, лисенятко, тітка, тітуся, громаддя, громада, ідеал, ідея, ідейність, шум шумовиння, шумівка, право, правник, шампанське, бильце, безмежжя, межа, передпліччя, плече, безстрашшя, страх, галузь, Світязь, бар, токар, друкар, мавр, літр, сквер, лазер, командир, пузир, кумир, відбір, хутір, якір, агресор, бджоляр, крутояр, повістяр, трубадур, лобур, епіцентр, спектр, знахар, гладіатор, книгар.

4. Водень, газ, гас, жасмин, молочай, ячмінь, планетарій, клуб, Херсон, рукопис, екзамен, Буг, Світязь, Каспій, Черемош, барвінок, метрополітен, спорткомплекс, край, брід, гай, горох, горошок, мармелад, крем, вогонь, іній, землетрус, гнів, інтерес, імпічмент, плюралізм, уряд, кабінет, провайдер, файл, інтерес, імпульс, тиск.

5. Цього року добре зійшла озимина. Городина погано росте на солонцях. На базарі повно винограду й садовини (З посібника). В землі віки лежала мова і врешті вибилась на світ. О мово, ноче колискова! Прийми мій радісний привіт (О. Олесь).

Варіант 7

1. Змій, квартет, небіжчик, паразит, плазмодій.

2. Учитель, мудрець, Михайло Михайлович, Мишко, Михась, киянин, Київ, тато, татусь, пацієнт, друг, юнак, владар, брат.

3. Ложа, ложе, суша, листоноша, свіча, індича, гущавина, жорна, жриця, жрець, причастя, угіддя, угода, провінціал, провінція, трюм, трюмо, сяйво, пальне, паливо, зеренце, бездоріжжя, сорокаріччя, роковини, бездушшя, душа, духовність, прив'язь, витязь, ледар, звіздар, кобзар, килимар, пекар, пролетар, гусар, вівчар, сухар, мочар, шедевр, менеджер, мундир, монастир, імбир, сатир, проводир, нівелір, якір, намір, жанр, жар, декор, Ігор, стовбур, глазур, ковзаняр, муляр.

4. Анапест, двовірш, епіграф, звукоряд, життєпис, Поділ, Памір, Прованс, баобаб, іконопис, іконостас, альпініст, бас-гітарист, директор, сон, скрип, арахіс, архів, баласт, баланс, Бенілюкс, Берлін, бейсбол, брус, вакуум-насос, відчай, візит, намет, урожай, циліндр, гіпюр, голод, Гольфстрім, грамзапис, драматизм, доторк.

5. Малеча танцювала на майданчику (3 посібника). Мрію я зібрать слова-жарини, з них вінок сплести трудівнику, воїну, що долю для людини виборів у непогідь важку (Л. Забашта).

Варіант 8

1. Натовп, козачок, плуг, оселедець, труп.

2. Юрист, правознавець, правник, Ігор Ігорович, кравець, простак, бородань, край, Чернігів, хірург, сторож, педіатр, сват, книгар.

3. Олімп, атлет, січень, темінь, роздоріжжя, мотузка, мотуззя, ломачця, бездушшя, душа, шиття, плоскогір'я, плече, кліше, каре, лисеня, лисенятко, антиквар, бідар, пекар, токар, санітар, коріандр, циліндр, гравер, сквер, ретушер, кумир, Псалтир, гарнір, коридор, ревізор, стовбур, штукатур, гіпюр, ювіляр, школяр, віскоза, ознака, загорожа, вельможа, втеча, пригорща, горща, учениця, флотилія, флот, печеня, індиченя, трикотаж, пілотаж, пілот, живо, жнива, дядько, рало, гето.

4. Відступ, експрес, еліпс, Ельзас, жовтоцвіт, звіт, кар'єр, картон, кіловольт, кокос, ліризм, льодохід, мис, надріз, наклад, обов'язок, Остер, реванш, рефрен, Тернопіль, Севастополь, снігопад, смог, паскаль, трамвай, тролейбус, автобус, префікс, присудок, лимон, лиман, гранат, стрій, батальйон, гурт.

5. Попереду, десь зовсім близько, впоперек шляху, синіло небо, позаду в просторих низинах на кілометри розкинулись плавні своєю клубкуватою, рябою від сонця, ніби зернястою зеленню (О. Гончар). За гречками знову захвилювались дорідні жита, а ось у долині полягали снопи, як воїни (М. Стельмах).

Варіант 9

1. Тип, туз, домовик, табун, мрець.

2. Філолог, народ, боягуз, Назар Назарович, Назарко, покупець, творець, лірник, чумака, крутій, драматург, Довбуш, косар, брат, ювіляр.

3. Безгрішшя, гріш, гроші, пір'я, відкриття, сонце, есе, зозуленя, зозуленятко, буквар, кіновар, бульвар, книгар, скипидар, шедевр, егер, бюргер, волонтер, пунктир, пухир, витвір, осокір, цукор, спецкор, спектр, лобур, контур, велюр, формуляр, човняр, маляр, влада, прибузда, хижа, княжа, малеча, груша, дзвіниця, колізія, гривня, серденя, серце, пасаж, тоннаж, тонна, жабо, лігво, парубійко, брязкало, брязкальце, ранчо, поступ, скит, гребінь, приязнь, збіжжя, галузка, галуззя, заріччя.

4. Йогурт, гарт, повітрообмін, обшук, мотоспорт, тропак, гопак, краков'як, наколінник, метал, меч, квасок, спосіб, абзац, долар, дизель, електровоз, успіх, прибуток, Донбас, іменник, Байкал, інститут, штаб, ансамбль, азот, вокзал, натовп, луг, мед, медок, живопліт, Кавказ, екіпаж, інвентар, портрет, рот, сюжет.

5. Співи, танці, жарти, ігри в горюдуба, довгої лози, нелина, *жмурки*, гра на сопілці, ріжках, гусях, грім бубнів, різні витівки і *пустощі* – чого тільки не набачилася й не наслухалася темна, таємнича купальська ніч, що здавалася ще темнішою і таємничішою від могутніх спалахів золотистого полум'я, крику наполоханих сов та ухканні лісовиків і *русалок* у непролазних нетрях і хащах предковічного лісу (Б. Малюк).

Варіант 10

1. Робот, труп, рій, трактор, провідник.

2. Працівник, голуб, боягуз, голубочок, Олександр Олександрович, Сашко, Олесь, літописець, швець, свідок, неборак, злодій, Кармелюк, кочегар, сват, столяр.

3. Лице, горе, ластовеня, ластовенятко, ластів'я, ластівка, узвар, бровар, варвар, кочегар, ледар, тембр, кентавр, тренажер, фужер, майстер, монастир, пластир, табір, жайвір, метеор, новатор, літр, мрамур, абажур, манікюр, перпендикуляр, пісняр, діброва, жнива, мережа, нестача, проща, вусища, мрійниця, мрія, півкуля, ося, екіпаж, подорож, морозиво, соловейко, лекало, харчо, штамп, іврит, кисень, плісень, лівобережжя, залізо, заліззя, патиччя, вись, повір'я, пиття, тире, муляр.

4. Школяр, студент, Мороз (чоловіче прізвище), мороз, вальс, клен, кипарис, апельсин, аркуш, диван, омлет, Донецьк, Париж, Мюнхен, Сибір, Алтай, Донбас, Дон, Дунай, Дністер, кілограм, дециметр, гектар, понеділок, квітень, день, долар, шилінг, мерседес, поршень, двигун, атом, електрон, нейтрон, радіус, овал, ситець, азот.

5. Шляхетська аристократія, вважаючи гуртківців зрадниками дворянського стану, зненавиділа їх, а надто Антоновича як провідника антишляхетських ідей (*О. Киян*). Мені здається, що торг винами тутечки пішов би непогано (*І. Нечуй-Левицький*).

Варіант 11

1. Лопух, ворона, Юпітер, короїд, мавка.

2. Юрист, правознавець, правник, Ігор Ігорович, кравець, простак, бородань, край, Чернігів, хірург, сторож, педіатр, сват, книгар.

3. Іспит, в'язень, зелень, безмежжя, хмиз, хмиззя, обличчя, безстрашшя, страх, призьба, братова, пропажа, ведмежа, передача, козача, площа, коліща, криниця, гільдія, сваволя, безволля, продаж, одіж, одежа, крайнебо, знайко, жало, дотеп, неп, лиття, поле, придане, море, кошеня, хабар, сталевар, лихвар, товар, дар, верлібр, зубр, фантазер, характер, транспортир, візир, набір, звір, літератор, повтор, метр, качур, щур, бордюр, циркуляр, бджоляр, столяр.

4. Метал, гурт, народ, ансамбль, барвінок, любисток, агрус, вокзал, палац, храм, хлів, курінь, бліндаж, штаб, інститут, завод, майдан, луг, став, майданчик, рівчак, ставок, ураган, холод, жаль, біль, трепет, прогрес, експорт, біг, героїзм, абсолютизм, канон, аналіз, синтез, електроліз, сюжет, жанр, вірш.

5. Микола мовчки вийшов у садок... Він усе думав, нащо то бог так вчинив, що недобре розділив долю між людьми: одним дав панство, й степи, й лани, а другим дав важку працю, бідність та трохи не торби (І. Нечуй-Левицький).

Варіант 12

1. Демон, краб, зірка, мікроб, лісовик.

2. Пан, юнак, Юрій Юрійович, Юрко, Юрась, шанувальник, дід, дідусь, вовк, вовчик, стрілець, водій, воротар, пан, касир.

3. Вежа, притча, онуча, пташа, паша, саранча, дитинча, шана, княжна, співпраця, двоголосся, голос, жолуддя, жолудь, портал, героїзм, герой, шитво, шиття, віконце, вікно, роздоріжжя, просторіччя, річ, узвишшя, вись, мазь, ферзь, навар, жниввар, ангар, радар, трудар, сопілкар, гейзер, кучер, поводитир, проводир, візир, козир, еліксир, банкір, витвір, гумор, професор, ювіляр, бетоняр, маляр, зброяр, пращур, качур, лобур, звір, кір, пастир, мольфар, гончар, зубр.

4. Сонет, ямб, баскетбол, теніс, футбол, вальс, твіст, живопліт, водопровід, світогляд, вигук, заспів, розгляд, науковець, Михайло, учитель, пісок, квас, Хотин, Львів, Донець, Одер, Сиваш, гвинт, олівець, комп'ютер, гектар, грам, процент, карбованець, цент, квадрат, сектор, ромб, відмінок, займенник, синтаксис, склад.

5. Після довгого літнього дня, коли сонце сідає, а розпечена земля поволі скидає з себе золоті шати, коли на бліде, втомлене днем небо з'являються крадькома несміливі зорі, в останньому промінці сонця справляє грища мушва, а дивно м'яке, злото-рожеве повітря приймає віддаль бузкові тони і робить простори ще ширшими і глибшими, – Маланка з Гафійкою волочать курною дорогою утому тіла й приємне почуття скінченого дня (М. Коцюбинський).

Варіант 13

1. Бактерія, студентство, згряя, какаду, пальма.

2. Добродій, Василь Васильович, Василько, доцент, доктор, професор, власник, генерал, львів'янин, соловей, соловейко, різьбар, сват, пасажир.

3. Пряжа, потерча, круча, афіша, праща, нетрища, малеча, козача, споруда, газда, мурава, мурави ця, повчання, учень, учениця, безлюддя, людина, люди, фінал, фініш, крем, чудо, горе, тире, подружжя, подруга, сторіччя, річниця, лопушшя, лопух, фестиваль, емаль, хабар, різьбар, різьбяр, буквар, владар, господар, ложкар, ветлікар, тротуар, кадр, гравер, мир, пунктир, пластир, пастир, набір, комар, якір, явір, колір, собор, прокурор, фільтр, амур, цегляр, екземпляр, контур, циркуляр.

4. Школяр, студент, Мороз (чоловіче прізвище), мороз, вальс, клен, кипарис, апельсин, аркуш, диван, омлет, Донецьк, Париж, Мюнхен, Сибір, Алтай, Донбас, Дон, Дунай, Дністер, кілограм, дециметр, гектар, понеділок, квітень, день, долар, шилінг, мерседес, поршень, двигун, атом, електрон, нейтрон, радіус, овал, ситець, азот.

5. Я – українець. Над Дніпром стоїть в саду вишневім хата, кущі калини під вікном, криниця, журавель з цебром і скибка місяця щербата... Там я родивсь під спів зозуль (*I. Нех*).

Варіант 14

1. Гедзь, печена качка, згряя, гурт, гопак.

2. Пан, юнак, Юрій Юрійович, Юрко, Юрась, шанувальник, дід, дідусь, вовк, вовчик, стрілець, водій, воротар, пан, касир.

3. Хижа, лоша, площа, коліща, задача, шульга, волога, живиця, повноправ'я, право, передгрозя, гроза, сокіл, соколя, криголам, мадам, кіновар, бульвар, книгар, скипидар, шедевр, єгер, бюргер, волонтер, пунктир, пухир, витвір, осокір, цукор, спецкор, спектр, лобур, контур, велюр, формуляр, човняр, маляр, влада, прибууда, хижа, княжа, малеча, груша, дзвіниця, колізія, гривня, серденя, серце, пасаж, тоннаж, тонна, жабо, лігво, парубійко, брязкало, брязкальце, ранчо, поступ, скит, гребінь, приязнь, збіжжя, галузка, галуззя, заріччя.

4. Фарс, страх, землетрус, студент, ведмідь, пароплав, тролейбус, вівторок, грам, ромб, аналіз, нейтрон, гараж, штаб, комітет, нарис, дактиль, борщ, сором, Париж, Дністер, Буг, нарис, роман, прибуток, вислів, гай, гайок, дуб, синтез, трикутник, том, водогін, коридор, зал, Китай, Сибір, запис, квасок.

5. Ростіть скоріш, хлоп'ята, на підмогу дідусеві (П. Куліш). На ній та сама плахта й горсетка, що мала колись у Ковалівці, лиш жовтих троянд не видно у волоссі (Б. Лепкий). Невольники принесли дорогі страви і поставили на столі перед гітьми (І. Нечуй-Левицький).

Варіант 15

1. Домовик, відьма, покійник, валет, бактерія.

2. Слухач, лікар, батько, тато, татко, Сергій Сергійович, Сергійко, кравець, небіж, кінь, голуб, Дніпро, друкар, пан, командир.

3. Братова, пропажа, ведмежа, передача, козака, площа, коліща, криниця, гільдія, сваволя, безволля, продаж, одіж, одежа, крайнебо, знайко, жало, дотеп, неп, іспит, в'язень, зелень, безмежжя, хмиз, хмиззя, обличчя, безстрашшя, страх, лиття, поле, придане, море, кошеня, хабар, сталевар, лихвар, товар, дар, верлібр, зубр, фантазер, характер, транспортир, візир, набір, звір, літератор, повтор, метр, качур, щур, бордюр, циркуляр, бджоляр, столяр.

4. Дар, вир, мир, млин, хлів, курінь, буряк, соняшник, гарбуз, каштан, евкаліпт, кріп, горобець, жук, мікроб, кашель, грип, нежить, ректор, заступник, секретар, олень, Донецьк, Дон, портфель, аркуш, бак, бульдозер, джип, електровоз, конус, круг, квадрат, відсоток, ар, міліметр, понеділок, липень, тиждень, гіпс.

5. Із вагонів посипалися люди, мов картопля із продертого мішка (Л. Панч). В материне відталє серце сіялись і сіялись Маркові слова, як під новий рік сіється в хаті жито-пшениця і всяка пашниця (М. Стельмах). Стоїть дитина, на сирітку схожа... І до щоки хустинку приклада. І очі глибоchezні, як вода (Л. Гірник).

ЛІТЕРАТУРА

Базова

1. Безпояско О. К., Городенська К. Г., Русанівський В. М. Граматика української мови. Морфологія : підручник / О. К. Безпояско, К. Г. Городенська, В. М. Русанівський. – К. : Либідь, 1993. – 336 с.
2. Вакарюк Л. О., Панцьо С. Є. Українська мова. Морфеміка і словотвір / Л. О. Вакарюк, С. Є. Панцьо. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2004 – 184 с.
3. Вихованець І. Р. Теоретична морфологія української мови : Академічна граматики укр. мови / І. Р. Вихованець. – К. : Унів. вид-во “Пульсари”, 2004. – 400 с.
4. Горпинич В. О. Морфологія української мови : підручник для студентів ВНЗ / В. О. Горпинич. – К. : ВЦ “Академія”, 2004. – 336 с.
5. Клименко Н. Ф., Карпіловська Є. А. Словотвірна морфеміка сучасної української літературної мови / Н. Ф. Клименко, Є. А. Карпіловська. – К., 1998. – 162 с.
6. Передрій Г. Г. Лексика і фразеологія української мови / Г. Г. Передрій, Г. М. Смолянїнова. – К., 1983. – 207 с.
7. Сучасна українська літературна мова : Морфологія. Синтаксис : підручник / А. К. Мойсієнко, І. М. Арібжанова, В. В. Коломийцева. – К. : Знання, 2010. – 374 с.
8. Сучасна українська літературна мова : [підручник для студентів філологіч. спец. вузів]/[за ред. А. П. Грищенка]. – 3-тє, переробл. і доп. – К. : Вища школа, 2002. – 493 с.

9. Сучасна українська літературна мова : [підручник для студентів вузів]/[за ред. М. Я. Плющ]. – 4-те вид., стереот. – К. : Вища школа, 2003. – 430 с.

10. Сучасна українська літературна мова : Підручник / М. Я. Плющ, С. П. Бевзенко, Н. Я. Грипас та ін.; За ред. М. Я. Плющ. – 7-ме вид., стер. – К. : Вища шк., 2009. – 430 с.

11. Сучасна українська мова: Лексикологія. Фонетика : підручник / А. К. Мойсієнко, О.В. Бас-Кононенко, В.В. Берковець та ін.; за ред. А. К. Мойсієнка; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К. : Знання, 2013. – 340 с.

12. Сучасна українська мова : підручник / О. Д. Пономарів, В. В. Різун, Л. Ю. Шевченко та ін.; За ред. О. Д. Пономарева. – 2-ге вид., перероб. – К. : Либідь, 2001. – 400 с.

13. Шкуратяна Н. Г., Шевчук С. В. Сучасна українська літературна мова : модульний курс : навч. посібник / Н. Г. Шкуратяна, С. В. Шевчук. – К. : Вища школа, 2007. – 822 с.

Допоміжна

1. Акцентологія. Етимологія. Семантика: До 75-річчя академіка НАН України В. Г. Скляренка. – К. : Наукова думка, 2012. – 775 с.

2. Аркушин Г. Незмінні західнополіські іменні лексеми / Г. Аркушин // Українська мова. – 2017. – № 2 (62). – С. 40 – 48.

3. Городенська К. Профі-кар'єра чи професійна кар'єра / К. Городенська // Українська мова. – 2017. – № 2 (62). – С. 122.

4. Горпинич В. О. Сучасна українська літературна мова. Морфеміка. Словотвір. Морфологія / В. О. Горпинич. – К. : Вища школа, 1999. – 207 с.

5. Горпинич В. О. Українська словотвірна дериватологія: Навчальний посібник / В. О. Горпинич. – Дніпропетровськ : Вид-во ДДУ, 1998. – 189 с.

6. Гуряєва Н. Особливості мови першого українського молитовника / Н. Гуряєва // Українська мова. – 2017. – № 2 (62). – С. 27 – 39.

7. Дочу А. Р. Мовні контакти і запозичення як чинник формування тематичних груп лексики (на матеріалі англійського орнітонімікону) / А. Р. Дочу. – К. : Наук. думка, 2017. – 206 с.

8. Дюндик О. Креативний потенціал неолексикону Євгена Пашковського / О. Дюндик // Українська мова. – 2017. – № 2 (62). – С. 110 – 122.

9. Жовтобрюх М. А., Кулик Б. М. Курс сучасної української літературної мови / М. А. Жовтобрюх, Б. М. Кулик. – К., 1972. – Ч. 1. – 402 с.

10. Індоевропейська спадщина в лексиці слов'янських, балтійських, германських і романських мов: Семантичні та словотвірні зв'язки і процеси / Відп. ред. В. П. Пономаренко. – К. : Видавн. дім Д. Бураго, 2013. – 604 с.

11. Караман С. О. Сучасна українська літературна мова : навч. посібник для студ. вищ. навч. закл. / С. О. Караман, О. В. Караман, М. Я. Плющ [та ін.]; за ред. С. О. Карамана. – К. : Літера ЛТД, 2011. – 560 с.

12. Карпенко Ю. О. Фонетика і фонологія сучасної української літературної мови : Учб. посібник / Ю. О. Карпенко. – Одеса, 1996. – 144 с.
13. Клименко Н. Вияви категорії демінутивності в науковому стилі / Н. Клименко // Українська мова. – 2017. – № 2 (62). – С. 3 – 13.
14. Клименко Н. Демінутиви у біологічній терміносистемі сучасної української мови / Н. Клименко // Українська мова. – 2017. – № 1 (61). – С. 29 – 41.
15. Клименко Н. Ф. Основи морфеміки сучасної української мови: Навч. посібник / Н. Ф. Клименко; Ін-т змісту і методів навчання. Київ. ун-т імені Т. Шевченка. – К., 1998. – 182 с.
16. Кобирилка Г. Джерела дослідження динаміки акцентуації в українських діалектах / Г. Кобирилка // Українська мова. – 2017. – № 1 (61). – С. 55 – 65.
17. Кредатусова Я. Мовні інновації-абревіатеми в сучасній словацькій мові (у порівнянні з українською) / Я. Кредатусова // Українська мова. – 2017. – № 1 (61). – С. 77 – 91.
18. Селігей П. О. Світло і тіні наукового стилю / П. О. Селігей. – К. : Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2016. – 627 с.
19. Скляренко В. Г. Історія українського наголосу. Дієслово / В. Г. Скляренко. – К. : Наук. думка, 2017. – 660 с.
20. Соколова С. Порівняльне дослідження української та російської мов і проблеми соціолінгвістики / С. Соколова // Українська мова. – 2017. – № 1 (61). – С. 42 – 54.

21. Стишов О. А. Основні джерела поповнення фразеологічного складу української мови кінця ХХ – початку ХХІ століть / О. А. Стишов // Мовознавство. – 2015. – № 1. – С. 33 – 47.

22. Сучасна українська мова : Фонетика / За ред. І. К. Білодіда. – К., 1973. – 435 с.

23. Тараненко О. О. Актуалізовані моделі в системі словотворення сучасної української мови (кінець ХХ – ХХІ ст.) / О. О. Тараненко. – К. : Видавн. дім Д. Бураго, 2015. – 248 с.

24. Томіленко Л. М. Суржик як об'єкт наукових досліджень і дискусій / Л. М. Томіленко // Мовознавство. – 2014. – № 4. – С. 69 – 80.

14. Українська мова. Енциклопедія / В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови), О. І. Зяблюк та ін. – 2-е вид. випр. і доп. – К. : Українська енциклопедія, 2004. – 824 с.

15. Цілина М. М. Сучасна українська літературна мова. Морфеміка. Словотвір. Морфологія : [навч. посібник для дистанційного навчання]. – К. : Університет «Україна», 2009. – 215 с.

16. Яценко Н. Жанрово-стильова специфіка наукової рецензії / Н. Яценко // Українська мова. – 2017. – № 1 (61). – С. 92 – 101.

Довідкова

1. Бобух Н. М. Словник антонімів поетичної мови / Н. М. Бобух. – К. : Вид.-полігр. центр КиМУ, 2004. – 297 с.

2. Бріцин В. М., Тараненко О. О. Українсько-російський і російсько-український словник: Сфера ділового і професійного

спілкування / В. М. Бріцин, О. О. Тараненко. – К. : Вища школа, 2011. – 551 с.

3. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. – К.; Ірпінь : Перун, 2005. – 1728 с.

4. Волох О. Т. Сучасна українська літературна мова : Морфологія. Синтаксис / О. Т. Волох, М. Т. Чемерисов, С. І. Чернов. – К. : Вища шк., 1989. – 334 с.

5. Ганич Д. І., Олійник І. С. Словник лінгвістичних термінів / Д. І. Ганич, І. С. Олійник. – К., 1985. – 360 с.

6. Головащук С. І. Складні випадки наголошення : Словник-довідник / С. І. Головащук. – К., 1995. – 191 с.

7. Головащук С. І. Словник наголосів / С. І. Головащук. – К., 2003. – 319 с.

8. Гринчишин Д. Г. Словник паронімів української мови / Д. Г. Гринчишин, О. А. Сербенська. – К. : Рад. школа, 1986. – 221 с.

9. Демська О. Словник омонімів української мови / О. Демська, І. Кульчицький. – Львів : Фенікс, 1996. – 224 с.

10. Деркач М. П. Короткий словник синонімів української мови / М. П. Деркач. – Львів – Краків – Париж : Просвіта, 1993. – 209 с.

11. Єрмоленко С. Я., Бирик С. П., Тодор О. Г. Українська мова. Короткий тлумачний словник лінгвістичних термінів / За ред. С. Я. Єрмоленко. – К., 2001. – 224 с.

12. Караванський С. Практичний словник синонімів української мови : близько 15000 синонімічних рядів [Електронний ресурс] / С. Караванський. – К. : Кобза, 1993. – 472 с. – Режим доступу до словн. : <http://slovopedia.org.ua/41/53392-0.html>

13. Карпіловська Є. А. Кореневий гніздовий словник української мови : гнізда слів з вершинами – омографічними коренями / Є. А. Карпіловська. – К. : “Українська енциклопедія” ім. М. П. Бажана, 2002. – 912 с.

14. Клименко Н. Ф. Словник афіксальних морфем української мови / Н. Ф. Клименко, Є. А. Карпіловська, В. С. Карпіловський, Т. І. Недозим. – К. : УкрНДПСК, 1998. – 434 с.

15. Коломієць М. П. Короткий словник перифраз / М. П. Коломієць, Є. С. Регушевський. – К. : Рад. шк., 1985. – 152 с.

16. Плющ М. Я. Сучасна українська літературна мова : Зб. вправ : навч. посібник / М. Я. Плющ, О. І. Леута, Н. П. Гальона. – К. : Вища шк., 1995. – 284 с.

17. Погрібний М. І. Орфоепічний словник / М. І. Погрібний. – К., 1984. – 629 с.

18. Полюга Л. М. Словник антонімів / Л. М. Полюга. – К. : Довіра, 2004. – 275 с.

19. Полюга Л. М. Словник українських морфем / Л. М. Полюга – Л. : Світ, 2001. – 448 с.

20. Російсько-український словник синонімів / Уклад.: Т. К. Черторизька, Г. П. Вишневська, Н. О. Бойко; за ред. В. М. Бріцина. – К. : Вища школа, 2012. – 319 с.

21. Селігей П. О. Етимологічний словник запозичених суфіксів і суфіксоїдів в українській мові / П. О. Селігей. – К. : Академперіодика, 2014. – 324 с.
22. Словник іншомовних слів / Уклад.: С. М. Морозов, Л. М. Шкарапута. – К. : Наук. думка, 2000. – 680 с. – (Словники України).
23. Словник української мови / Відп. ред. В. В. Жайворонок. – К. : ВЦ «Просвіта», 2016. – 1320 с.
24. Словник української мови : в 11 т. / за ред. І. К. Білодіда. – К. : Наук. думка, 1970 – 1980. – Т. 1 – 11.
25. Сучасна українська мова : підручник / [О. Д. Пономарів, В. В. Різун, Л. Ю. Шевченко та ін.; За ред. О. Д. Пономарева]. – К. : Либідь, 2005. – 488 с.
26. Ужченко В. Д. Сучасна українська мова : Зб. вправ і завдань : навч. посібник / В. Д. Ужченко, Т. П. Терновська, Т. С. Маркотенко. – К. : Вища шк., 2006. – 286 с.
27. Українська мова : Енциклопедія / В. М. Русанівський та ін. – К., 2000. – 750 с.
28. Шкуратяна Н. Г. Сучасна українська літературна мова : Модульний курс : навч. посібник / Н. Г. Шкуратяна, С. В. Шевчук. – К. : Вища шк., 2007. – 823 с.
29. Ющук І. П. Українська мова : підручник / І. П. Ющук. – К. : Либідь, 2008. – 639 с.
30. Яценко І. Т. Морфемний аналіз [Текст]: словник-довідник : у 2 т. / [І. Т. Яценко; ред. Н.Ф . Клименко]. – К. : Вища школа, 1980. – Т. 1. А–Н. –1980. – 355 с.

31. Яценко І. Т. Морфемний аналіз [Текст] : словник-довідник : у 2 т. / [І. Т. Яценко]. – К. : Вища школа, 1981. – Т. 2. О–Я. – 1981. – 352 с.

Електронні ресурси

1. Грещук В. Сучасна дериватологія : деякі підсумки й перспективи / В. Грещук. – Режим доступу:

http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Mv/2009_8/14.pdf

2. Клименко Н. Ф., Карпіловська Є. А., Карпіловський В. С., Недозим Т. І. Словник афіксальних морфем української мови / Н. Ф. Клименко, Є. А. Карпіловська, В. С. Карпіловський. – К., 1998. – Режим доступу :

http://lib.movahistory.org.ua/Slov_afiksalnykh_morfem.pdf

3. Ковтун І. М. Морфеміка. Словотвір. Методичні рекомендації до проведення практичних занять та організації позааудиторної самостійної роботи студентів. – Режим доступу :

<http://zavantag.com/docs/1821/index-12639-1.html>

4. Козленко І. Систематизація базових термінів сучасної морфології. – Режим доступу :

http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/Um/2009_39.pdf

5. Морфема как минимальная значимая единица языка. Виды ... – Режим доступу :

http://yazikoznanue.ucoz.ru/publ/sessija_shpargalki_jazykovedenie/morfema_kak_minimalnaja_znachimaja edinica_jazyka_vidy_morfem_morfemika_i_slovoobrazovanie_funkcionalnyj aspekt_izuchenija_zvukov_rechi/1-1-0-36

6. Плющ М. Я. Граматика української мови : У 2 ч. Ч. 1. Морфеміка. Словотвір. Морфологія : Підручник / М. Я. Плющ. – К. : Вища школа, 2005. – Режим доступу : http://lib.mdpu.org.ua/load/Library/plush_gramatika_ukr_movi.pdf

7. Словничок таємної мови лірників та шаповалів [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://litopys.org.ua/rizne/lirn.htm>.

ЗМІСТ

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ	3
ТЕМАТИКА ЛАБОРАТОРНИХ РОБІТ	6
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I. УКРАЇНСЬКА ЛЕКСИКОЛОГІЯ ТА ФРАЗЕОЛОГІЯ	6
ЛАБОРАТОРНА РОБОТА № 1. ДИФЕРЕНЦІАЦІЯ ТА СИСТЕМНІСТЬ УКРАЇНСЬКОЇ ЛЕКСИКИ	6
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II. МОРФЕМІКА ТА ДЕРИВАЦІЯ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРНОЇ МОВИ	19
ЛАБОРАТОРНА РОБОТА № 2. МОРФЕМНИЙ ТА ДЕРИВАЦІЙНИЙ АНАЛІЗ СЛІВ	19
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ III. ІМЕННИК ЯК ЧАСТИНА МОВИ	30
ЛАБОРАТОРНА РОБОТА № 3. ІМЕННИК	30
ЛІТЕРАТУРА	46